

Notat | kraka

11. februar 2014

Mindstelønningerne i den nye industrioverenskomst

Der er indgået aftale om overenskomsterne på industriens område. Aftalen er tre-årig, og vil dermed formentlig være den sidste, som aftales i skyggen af finanskrisen. I dette notat samles kort op på udviklingen i mindstelønssatserne siden 2004.

Hovedkonklusionen er, at de aftalte mindstelønninger målt i reale termer er på samme niveau i 2015/2016 som i 2004. Mindstelønningerne steg således med 3 pct. realt under højkonjunktoren, men er reduceret tilsvarende i forlængelse af krisen.

1. Ny overenskomst på industriens område

Der blev søndag den 9. februar indgået aftale om overenskomst mellem DI og CO-industri. Aftalen er treårig, og vil dermed formentlig være den sidste overenskomst, som indgås i skyggen af krisen.

Som udgangspunkt lægger aftalen op til moderate lønstigninger i forlængelse af de senere års overenskomster, som har bidraget til at understøtte konkurrenceevnen. Overenskomst-aftalen omfatter blandt andet styrket adgang til løn under forældreorlov, og øget adgang til uddannelse for personer der mister deres job. Arbejdsgivernes bidrag til pension under barsel forhøjes. Desuden forøges bidraget til Fritvalgs-Lønkontoen, og der indføres bedre muligheder for at vurdere anvendelsen af vikarer på arbejdspladserne. De centrale elementer er nærmere beskrevet på DI's og CO-industris hjemmesider.

I dette notat stilles skarpt på udviklingen i mindstelønssatserne på industriens område. Det er kun et af de lønelementer som forhandles centralt, og det er derfor vigtigt at understrege, at udviklingen i mindstelønssatserne ikke giver dækkende billede af overenskomstresultaterne.

2. Mindstelønssatserne

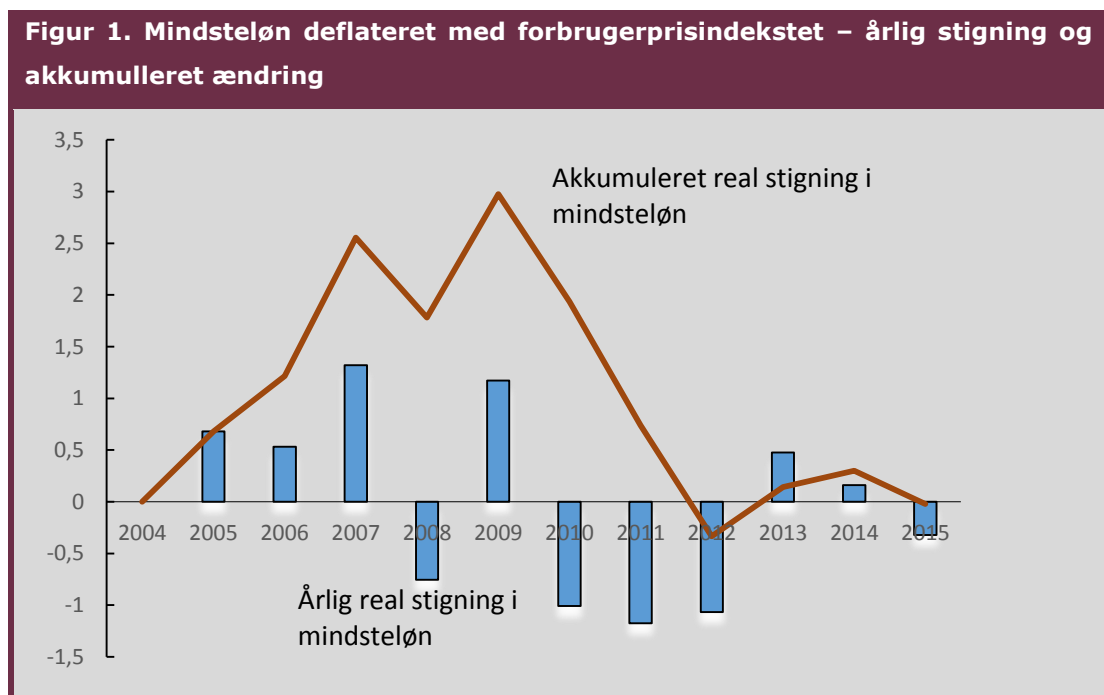
På hovedparten af overenskomstområderne fastsættes alene mindstebetalings- og minimallønsatser centralt, mens de faktiske lønreguleringer forhandles lokalt på virksomhederne, hvor de bl.a. påvirkes af konjunktur og konkurrencesituationen og muligheden for at tiltrække og fastholde kvalificeret arbejdskraft. Der er ikke en direkte kobling mellem mindstelønssatserne og konkurrenceevnen, men en moderat udvikling i mindstelønssatserne forøger bl.a. forhandlingsrummet i virksomhederne og giver dermed større mulighed for, at lønnen på virksomhederne kan fastlægges efter lokale behov.

Mindstelønssatserne på industriens område sætter en grænse for, hvor lave timelønningerne kan være på det formelle arbejdsmarked. Dermed kan mindstelønssatserne have betydning for den produktivitet, man skal have for at få et job, ligesom mindstelønnen kan sætte nogle grænser for, hvilke job det kan være profitabelt for virksomhederne at oprette og fastholde. Omvendt er en høj mindsteløn også med til at sikre mod "working-poor"-udfordringer på arbejdsmarkedet, og kan medføre øget fokus på effektiviseringer i virksomheder med produktion, som er løntung.

I Danmark er det arbejdsmarkedets parter, som fastlægger mindstelønnen, mens den i mange andre lande fastlægges i lovgivningen. Mindstelønningerne i Danmark ligger relativt højt, når man sammenligner med disse lovfastsatte mindstelønninger i andre sammenlignelige lande. Samtidig kan den rolle som de forskellige mindstelønssatser spiller i landene dog være forskellige. I Danmark er der relativt få, som har en løn på niveau med eller lidt over mindstelønnen på industriens område, men bestemmelserne om mindsteløn har ikke desto mindre afsmittende virkning på det øvrige arbejdsmarked.

I den netop indgåede overenskomst mellem DI og CO-industri sættes mindstesatsen, som i dag er på knap 109 kr. i timen, op med 1,5 kr. den 1. marts i år, 1,65 kr. den 1. marts 2015 og 1,80 kr. den 1. marts 2016. Det indebærer et gennemsnitligt løft på omkring 1.5 pct. årligt i årene 2014-2016 (med en svagt stigende profil). Denne stigning i mindstetimestelønnen er nogenlunde på linje med den forventede inflation. Dvs. at den reale mindsteløns-sats ser ud til at være omtrent uændret frem mod 2016.

I figur 1 er vist udviklingen i mindstelønnen i reale termer fra 2004 og frem til 2015 (dvs. mindstelønnen er deflateret med forbrugerprisstigningerne målt ved forbrugerprisindekset). Perioden dækker således den kraftige højkonjunktur i årene 2004-2007/08 og det efterfølgende tilbageslag. Det fremgår, at den reale mindsteløn steg under højkonjunktoren – samlet med ca. 3 pct. fra 2004 og frem til 2009. Efter krisen eskalerede i slutningen af 2008 er den reale mindsteløn faldet tilbage igen. Samlet er der derfor udsigt til at den reale mindsteløn i 2015 ligger på det samme niveau som i 2004.

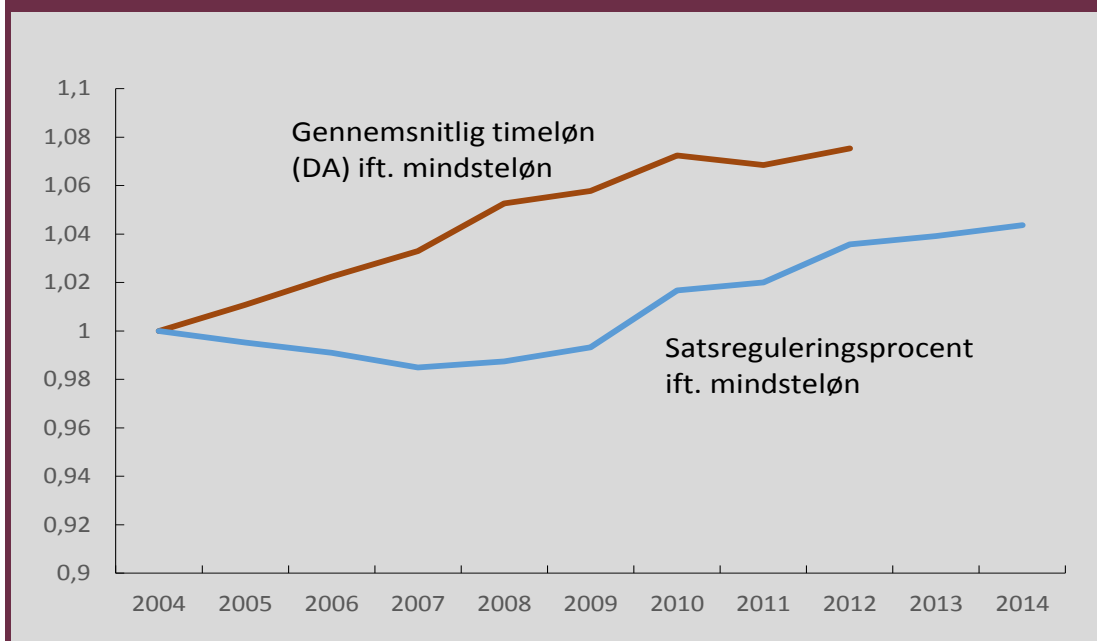
Kilde: Diverse overenskomster og Danmarks Statistik, samt Økonomisk Redegørelse, december 2013. Mindstelønnen er deflateret med forbrugerprisindekset. I 2014-2015 anvendes skøn for inflationen fra Økonomisk Redegørelse.

Et andet benchmark for mindstelønnen er udviklingen i satsreguleringsprocenten, der regulerer overførselsindkomster som fx kontanthjælp og dagpenge. Hvis satsreguleringsprocenten stiger hurtigere end mindstelønnen, kan det være udtryk for, at gevinsten ved at arbejde isoleret set svækkes for personer med lav produktivitet. Desuden er det muligt, at ændringer i satsreguleringen over tid kan påvirke mindstelønnen og omvendt. Satsreguleringen beregnes idag med udgangspunkt i udviklingen i den gennemsnitlige årsløn med to års forsinkelse (med diverse korrektioner).

Fra 2004 og frem til og med 2012 er satsreguleringen steget lidt mere end mindstelønnen på industriens område, jf. figur 2. Merstigningen i satsreguleringen har samlet været på 4-5 pct. i perioden og er indtruffet efter 2009. For personer på mindstelønnen er kompensationsgraden således steget, hvilket isoleret set har reduceret gevinsten ved at være i beskæftigelse for denne gruppe.

Den større stigning i satsreguleringen svarer nogenlunde til den reduktion, som er aftalt i forbindelse med den seneste skattereform, og som efter planen indføres fra 2018. Udviklingen skal desuden ses i sammenhæng med de øvrige tiltag, som er gennemført de senere år. Fx er beskæftigelsesfradraget er forøget, herunder for enlige forsørgere, hvilket kan styrke tilskyndelsen til at arbejde for personer med lave timelønninger. Desuden har kontanthjælpsreform, dagpengereform og efterlønsreform eksempelvis medført øget økonomisk tilskyndelse til at være i beskæftigelse.

Figur 2. Gennemsnitlig timeløn og satsreguleringsprocent ift. mindsteløn på industriens område

Kilde: Statistikudvalgets statusrapport fra 2013, Danmarks Statistik, diverse overenskomster på industriens område, samt Moderniseringsstyrelsens hjemmeside.

Den gennemsnitlige timeløn på DA-LO området er i samme periode steget kraftigere end mindstelønnen og satsreguleringen. Fra 2004 til 2012 steg den gennemsnitlige løn således ca. 8 pct. mere end mindstelønningerne på industriens område, jf. figur 2. Det skal blandt andet ses som udtryk for, at de reallønstigninger som er sket i perioden, i vidt omfang er besluttet på virksomhederne. De lokalt aftalte lønstigninger har således i gennemsnit over

årene været større end de samlede lønstigninger, som kan opgøres med udgangspunkt i de centralt aftalte overenskomster¹.

Den større stigning i gennemsnitslønningerne har formentlig givet plads til lidt mere variation i lønningerne i den lave ende af lønfordelingen. Det kan være til fordel for ufaglærte, fordi de dermed måske har fået lidt lettere ved at konkurrere med andre grupper om de jobs, som kan varetages uden formelle uddannelseskvalifikationer.

Stigningen i det faktiske lønniveau ift. satsreguleringen har isoleret set reduceret den gennemsnitlige kompensationsgrad ved ledighed på industriens område. Det har øget den økonomiske fordel ved beskæftigelse, men indebærer omvendt en større indkomstnedgang, hvis man bliver arbejdsløs.

¹ I Statistikudvalgets statusrapport fra 2013 er vist et skøn for lønstigningerne opgjort på baggrund af de overenskomstmæssigt fastsatte satsændringer og en beregningsteknisk antagelse om procentuelt (fuldt relativt) gennemslag af ændringerne i overenskomsternes lønsatser og andre overenskomstelementer. Det fremgår her at dette referenceforløb for lønnen stiger mindre i gennemsnit over årene 2004-2012 end den faktiske lønstigning. Statistikudvalget blev nedsat ifm. Fælleserklæringen i 1987, og har repræsentanter fra bl.a. LO, DA og de økonomiske ministerier. Rapporten kan findes på www.fm.dk/nyheder/pressemeddelelser/2013/09/statistikudvalgets-statusrapport-3-kvartal-2013/